

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Ռ

ՔԱՆՈՒՄԱՆ, ԱՊՐԵՐԻ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՏՐԵԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ զուգուշ 100: Վեցամսեայ գին զուգուշ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ասորացուց գանձին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուի:
Այս Լրագիրը ամէն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պօշխոն դուրս գացած Լրագիրներուն փոխարին ծախքը առնուցի ձրայ է:
Իր շահին համար չուր մը հրատարակէ ու ճոջը զիտի ձմարէ տոցն 40 փողայ:
Կարաւոր գրաց ծանուցու մը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փոխարին ծախքը իրեն ձմարէ

ՔԱՆՈՒՄԱՆ

Ն Ե Ր Ի Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 2 ԱՊՐԻԼ

Նորին թագ թուոյնիս ծանուցիւնը երկրագործութեան արքունի գաղտնիքն եւ իրենց քննութիւնը: Այս քննութիւնէն յայտնի երեւեցաւ որ վեհափառ Արքային երկրագործութիւնը իւր ընդարձակ տէրութեանը մէջ ծաղիկեցունելու համար ունեցած ազնիւ բաղձանքը անտարակոյս պիտի պըտակուի: Յիշուի մեծ երանութիւն մըն է մեզի այսպիսի մէկ առատագութիւն եւ ուսումնասիրելիք նախաձեռն իշխանութեան ներքեւը գտնուելին, վասն զի ամէն կերպ բարեբերութիւն իւր հպատակները երջանկացունելու սիրով իրեն անձնական պիտոյիցը համար յատկացեալ ամասկանէն անգամ իւր նայեցով մարդկային ընկերութեան օգտին զոհ կըլնէ: Եւրոպայի պիտի հարուստ եւ ընտանեակաւ կարծուած թագաւորները ազգին յառաջագիմութեանը համար ըրած ծախքերնին ազգային գանձին վճարել կուտան, բայց մեք միշտ ասոր հակառակ կը կը տեսնանք մեր օգոստափառ կայսեր վրայ: Բնական հաստատութիւն մը տալու համար այսօր իւր երկրին մէջ գտնուած զանազան գործարաններուն մէջէն երկրագործութեան արքունի գաղտնիքն չեմ կրնար մի յառաջ բերել, որուն օգուտը ամէն նուա է, բայց ծախքը միայն վեհափառ թագաւոր ներնուս է:

Այս կենցաղագիտ գաղտնիքն մէջ տրուելը դաւ տեսնելու ցուցակը հետեւեալն է:

1. Տեսական եւ գործնական երկրագործութիւն.
 2. Բնասարանութիւն.
 3. Կենդանաբանութիւն.
 4. Սթաթիսթիկական գիտութիւն.
 5. Կենդան գիտութիւն տարրաբանութիւն եւ հանքաբանութիւն.
 6. Հաշուետուութեան երկրագործութեան.
 7. Եւ այլ ուրիշ մանր մունր տեղեկութիւններ, որ երկրագործութեան կը վերաբերին:
- Բայց չորս ամիսէ ի վեր որ այս գաղտնիքն հաստատուեցէ, միայն այս նիւթերուն վրայ գաստառութիւն եղեր է, այսինքն երկրագործութիւն, բնասարանութիւն, կենդանաբանութիւն, թուաբանութիւն: Կը յաւաստուի որ քիչ ժամանակի մէջ մնացեալ գիտութեանց գաստառութիւնն ալ կ'ընկըսուի:

Որովհետեւ այս գիտութիւններուն շատը հա-

յերէն կամ տաճկերէն լեզուով սորվելու համար շատ դժուարութիւններ կան, որով կարելի չըլլար միայն այն լեզուներով ըստ արժանւոյն ուսանիլ, ուստի նոյն գաղտնիքն աշակերտելու փափաք ունեցող տղաքը պէտք է որ գաղղիերէն գիտնան, մա՜նաւանդ որ գաստառութիւնն ալ գաղղիերէն է:

Ամէն տարի միայն մարտի մէջ աշակերտ կ'ընդունուին երկրագործութեան գաղտնիքը, եւ արդէն աշակերտաց որոշեալ թիւն ալ լեզուած է. որ է քառասունը հինգ. ըսել է մինչեւ գալ տարի ուրիշ աշակերտ չի պիտի առնուի:

Երբեք ամառան մէջ աշակերտաց հմտութիւնը մինչեւ որ աստիճան հասած ըլլալը ընթերցողներն ուսն հասկըցունելու մտքը, քննութեան օրը եղած հարցմունքներուն ցուցակն ալ հոս կը դնեմք:

Երկրագործական արքունի գաղտնիքն 1849 թուարկի 19 ին Եռամսեայ առաջին քննութեանը, աշակերտաց որոշած եւ պատասխանատու եղած հարցմանը համաժողովը յայտնէ:

ԵՐԵՎԱՆԻ ՈՐԺՈՒԹԻՒՆ

1. Երկրագործութեան սահմանը. անոր պիտանի գիտութիւնները, բնասարանութիւնը եւ անձնական պայմանները. Երբ մը ի՞նչպէս կը բնաւի, ի՞նչպէս կը թեմայ, քոռնի ի՞նչպէս, Ժառնի ի՞նչպէս, Բոյսերը ի՞նչպէս կը շարունակուին եւ ի՞նչպէս, պարտէ ի՞նչպէս, ի՞նչպէս համար շատ քաղցրեղ պարտէ լըլըլը:

2. Սթաթիսթիկական սահմանը. Ժողովրդական պիտանիքն ի՞նչպէս, օրէն ներգործութիւնը ի՞նչպէս է բնասարանութեանը. օրէն բնաւիք բաղկացեալ է, եւ անոնց ամենուն յապտուի յապտուի ներգործութիւնները որո՞նք են բնասարանութեանը:

3. Տարաբանութիւն, լոյս, ջուր, եւ երկրագործութեան ի՞նչպէս կը ներգործեն բնասարանութեանը մէջ:

4. Հողը ի՞նչպէս. ի՞նչպէս բաղկացեալ է. քանի՞ քառակուսի կայ. ամէն քառակուսի մը յառաջագիմութեանը. Երբ ալ շէջողները միջոցները որո՞նք են. ի՞նչպէս կը ծախան. Երբ ալ զան քառակուսի հողերուն մէջ քանի՞ քառակուսի բոյսերը որո՞նք են:

5. Բնաւիք պիտանի պարարտացործիչ ի՞նչպէս կան. այս ի՞նչպէս ի՞նչպէս պարարտաբեր է, եւ գործածելու է. Երբ ալ շէջողները համար ցանոտելէ բոյսերը որո՞նք են, եւ այլն:

ԲՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ

1. Բնասարանութեան սահմանը. Բոյս ի՞նչ ըսել է. այս գիտութեանը զանազան ձեւերը որո՞նք են. Բոյս մը բաղկացած է գործարաններէ քանի՞ քառակուսի են, եւ որո՞նք են. Երբ ալ ալ պարտէ որո՞նք են:

2. Բոյսի մը յառաջագիմութեան մէջ ի՞նչ կը պիտանի. սեղեղ բարանիւմ, մէա էնթերալիւլը, Լաբիւն, վեհաս Ֆիլպր Բաւերուն նշանակութիւնները եւ Բաղարանութիւնները:

3. Վեհաս գրաշէ, վեհաս րիկէ, վեհաս բօքթիւլէ, վեհաս անիւլէ, վեհաս Լաբիւլիք Բաւերուն Բաղարանութիւնները, Երբ մը ի՞նչ պարտէ որո՞նք են, ամենուն յապտուի:

Երբ աշակերտները որո՞նք են:

4. Բոյս մը անոնցանէլոյ յապտուի գործարանները որոնք են եւ ի՞նչպէս այս գործողութիւնը կ'ըլլայ. Երբ ալ զան շաղկապները յապտուի գործարանները որո՞նք են:

5. Երբ թիւնն, մօնօթիւնն, Եւ Երբ թիւնն ըստ բոյսերը որոնք են, Երբ մը ի՞նչ պարտէ որո՞նք են, եւ անոնց արմատները որո՞նք են Ժամանակին ի՞նչպէս ի՞նչպէս:

6. Երբ թիւնն, Երբ թիւնն, Երբ թիւնն Բաղարանութիւնները. արմատ քանի՞ Ժամանակ Բաղարանութիւնն, եւ որո՞նք են. արմատին ի՞նչպէս կ'աղբ Բոյս կայ. անիւլէ, պիտանիլէ, վիւլա, Եւ Երբ բոյսերը որոնք են, Բոյսի մը ի՞նչպէս երկրորդ եւ Երբ թիւնն պարտէ որո՞նք են, եւ այլն եւ այլն:

Սթաթիսթիկական եւ հասարակ ընկերութեան վերաբերեալ մանրամասն տեղեկութիւններ:

1. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

2. Երբ թիւնն (Երբ) մը Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են, եւ անոնց արմատները որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

Բնաւիք պարտէ որո՞նք են (Երբ) մը (Երբ) մը Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

3. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

4. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

5. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

6. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

7. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են. Երբ թիւնն ընկերութեան համաժողովը պարտէ որո՞նք են:

ՏԵՆԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՆԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿՐԱՅ

ՏԵՆԵՍՈՒԹԻՒՆ

Կարաւորութիւն:

ՀԱՏՈՒՄ ԵՒ

ԱՆԻՍՏԱՆԱՅ ԱՋԱՏՈՒԹԻՒՆ

Կարծեմ խիստ քիչ կը գտնուին աշակերտներ, որ ուրիշ ունեցածը իրենց ուղած գիտութեանը բնութեամբ ձեռնարկուին առնելը արդարութիւն սեպնէ: Այսու ամենայնիւ ասանկ անտեղութիւններ տեղ տեղ պակաս չեն: Գերի մարդիկ այս խեղճ վիճակին մէջ են. իրենց տիրոջը համար աշխատելու ստիպուած են, որ շատ անգամ հազար թէ անօթի չի մեղմելու չափ իրենց կերակուր կուտան:

Գործաւոր մարդիկ ալ ուրիշ ամէն

կարգ վաճառականներուն պէս, իրենց աշխատութեանը վաճառողները կը հաւանորեն: Ուստի արդարութիւնը կը պահանջէ որ ասանկ երկուքն ալ ազատ ըլլան, իրենց կամքէն ուրիշ բան վերանին չընեն իրենց սակարկութեանը (փաղարկի) մէջ: Վաճառականը ու գործաւորը իր ունեցածին կամ աշխատանքը համար ինչ գին յարմար գաւտէնէ՝ կարող ըլլայ ուղղելու, մինչեւ հոս մէկ անիւլութիւն մը չիկայ: Սակայն, կարող չի պիտի կրնայ ըլլալ ուրիշները բանադատելու, որ իր ուղած գիտութեանը վաճառածը գնեն կամ զինքը վարձեն:

Բարձրագոյն տնտեսութեան գիտութիւնը դեռ Եւրոպայի մէջ չի ծաղկած, աշխատանք գինը՝ հոս ալ կառավարութեանց կողմէն կը որոշուի, եւ ուր իր գործընդհանր համար կառավարութեան կողմէն գինն առնելու ուղիք, կը գատարարուի:

Բայց քանի որ տնտեսական գիտութիւնը օր օրի զարգացաւ Եւրոպայի

մէջ, հիմայ ամէն տէրութիւն հասկըցաւ, որ աշխատանք գինը որոշելու համար օրէնքներ հաստատելը ծարտարութեան զարգացմանը փաստաւորութիւնն օգուտ մը չունի: Վասն զի, օրինակի համար ըսենք թէ, երբ երկրագործ մշակներուն օրական մը որոշէ (Երբ որ որոշած սակը (նարդ) մշակներուն կատարելը գործընդհանր կուտայ անոնց): Վասն զի կառավարութիւնը աղէկութիւնը ընելու մտքը կրկին փնտրեն կը հասցնեն. նախ, մշակներուն, որ գործ չեն գտներ: Երկրորդ, հասարակութեան, որ ցորենը քիչ ըլլալուն, եղածը սուղ կ'ուտեն:

Ինչ հակառակ, թէ որ օրէնքներուն որոշած վարձը խիստ վեր է նէ՛ աղէկ մշակները ընդունել չեն ուղեր, եղած տեղերուն կ'ընեն. ուրիշ երկ-

րագործներ զանոնք տեսնելով՝ գաղտնի սակարկութեամբ առնելը բարձր վարձ կուտան ու անոնք կը բանեցնեն: Եւրոպայ առջի երկրագործները զընչալով իրենք ալ կը հաճին բարձր վարձ տալու որ աղէկ մշակներուն ամէնը ձեռնարկուին չեղնէ: Վասն զի վարձուց համար կառավարութեանը ըրած կարգադրութիւնները օգնէ կ'ըլլան:

Վասն զի ամէն ամէնէն յարմար եղաւ նախ անոնց ու վաճառողը աշխատողն ու աշխատողն ուղղը բարձր վարձ չգէշէ, որ իրենց սակարկութիւնը իրենք ընեն. առած ու առած իրենք նախ վրայը յարմար գատարանն ուղեն ու տան, թէ որ իրարու կը հաճին նէ՛ փոխանակութիւննին կատարեն. թէ որ չեն կրնար հաճիլ նէ՛ ետ կենան:

Հասարակաբար այս խոհեմ ծամ բան չի բռնողները կը կարծեն, որ եւ թէ կառավարութիւնը սակարկութեան չափ մը կանոն մը չի դնէ, վաճառողը

կուժեան վերջի խօսքերը ետ առնէ նէ, այսինքն սիկիլիացւոց համար ապրտամբ չըսէ նէ, առաջարկուածները դէմ չեմ կուռիր:

Այս ճոն վարչիին եկաւ խօսքընէ, այն ալ ըսաւ որ բոլոր խնդիրը սա բանին վրայ է: Եւ ինչ որ անոնք աս խտաւցուց լեզուն մէջ ինքը չէր տեսնուած ինչ մըն է, թէ չէ: Թէ որ չէրք է նէ, իրաւունք ունենալի իւր զինարանէն զէնք խաւրերու սիկիլիացւոց, այս բանը ըսաւ թշնամական միջնորդը ինչ մըն է: Եւ խօսքի թագաւորին, որ մեծն Բրտանիայի հետ դաշնակցութիւն ունի:

Ի որո ճոն Ռիւսել պաշտպանելով կառավարութեան գործերը ըսաւ որ թէ որ Ի որո Սինթոն այն խրատները որ բան տարի առաջ տուաւ Իտալիայի թագաւորներուն՝ Լազարին, Բրուսիան ու Իտալիան գործի զենք, Եւրոպան հիմնական խառնութիւններէն ազատ պիտի մնար, որովհետեւ այս խառնութիւնները չափազանց ինքնիշխանութենէն չափազանց ռամկաստութեան ցածր կէտէն ծագեցան:

Խորհրդարանը գիտնալով համար թէ Պ. Պանքէթին առաջարկութիւնը ամբողջ պիտի ընդունուէր քննարկելու, չէնէ Ի որո Բալմֆրէսթին խնդրոյն համեմատ կրճատուէր մի, քուէտրիութեան ձեռքէն բանը. և 39 քուէի դէմ 124 քուէով Ի որո Բալմֆրէսթին խնդրոյն համեմատ ընդունուել որոշուեցաւ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ: Լոզէն գրած էինք որ գերմանիայի մեծագոյն մասը Բրուսիայի թագաւորը իրենց կայսր ընել կուզեն, բայց ասիկայ ինքզինքը ծանրէն կը քաշէ: Հիմա Վիլհելմի առաջարկութիւնը ընդունուելով Գրանքֆորի խորհրդարանին մէջ զանի դատ քննիչ ատենին մը յանձնեց են, այն ատեն նըն ալ կ'երեւայ որ Վիլհելմի առաջարկութիւնը չընչացունէ պիտի Բրուսիայի թագաւորը կայսր չընդունուելով:

ԱՍՏՐԻԱ: Կլաուսի որ նորընտիր կայսրը Ռուսիայի կայսր եղբոր աղջկանը հետ պիտի պուսակուի և հարսնիքն ալ մայիս ամսոյն մէջ պիտի ըլլայ: Բայց ինչ է պատճառը որ երկու կողմէն ալ այս ամուսնութիւնը գաղանի պահել կուզեն, չի գիտցուիր:

Հունկարիայի բանակին ընդհանուր հրամանատար Պ. Վիլհելմի ճիշդ հրաժարեցաւ իւր պաշտօնէն և անոր տեղը Լեւալիչ պիտի յաջորդէ. բայց զօրքը այս զօրապետին դէմ ըլլալով Վիլհելմի հիմնական ընդհանուր կառավարիչ Պ. Վիլհելմի կուզեն:

Եւրոպայի թուովին ժամանակ չունենալ նուա համար երկու տողով հազիւ կըցանք իմացունել Ռատէճքին ըրած յաղթութիւնը Իտալիայի մէջ. բայց այսօր օսէ-վաթիս Բրիտանիո օրագիրէն քաղելով առաւել ընդարձակ տեղեկութիւն մը կուտանք այս յաղթութեանը վրայով:

Իտալիացւոց մարտի 25 ին Լազարիայի բառակը թողուցեր է Սիլանը և դէպ ի Սիլի, անկէ ալ դէպ ի Բալի ճամբայ ելեր է: Ռատէճքին ալ 17 ին իւր զօրապետներով մէկտեղ այն բանակին ետեւէն գացեր է: Եւ ինչ ալ օրագիրը այս պատմութիւն ետեւ հետեւեալ յայտարարութիւնը կը հրատարակէ:

Ա. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

1849 Մարտի 21 ին Սթըրա եղած պատերազմը

ուսածք ապահով չեն, թէ և ժողովուրդը ժիր ալ ըլլայ, հարուստ ըլլալու չի կրնալէն ետեւ, որ օրի ալ աղքատեալ ըլլալու է: Վասն զի, այն երկրին երկրագործը կամ վաճառականը, իր ցուրենը ցանելէն, կամ վաճառքները պատրաստելէն ետեւ, երկիրին որ կողմէն անձրեւ, կամ որ գիւղէն իւրեն գընող մը պիտի գայ՝ այն չի մտմտար, այլ անոր բոլոր մտմտութեանը՝ որ լեռնէն աւազակները պիտի իջնան ու զինքը երբ պիտի գան կողովուրդէն՝ ան կը հոգայ, բոլոր ժամանակը՝ ձեռքը եղածը կողովուրդէն չի տալու հընարքները խորհելու կ'անցընէ. անոր համար, ասանկ երկիրներու մէջ ամէն մարդ իրեն անիջապէս հարկաւոր եղածը ձեռք բերելու միայն կը նայի, ապագայ ժամանակին համար բան գիւղէն միայն չանցընէ: Եւ ճամբով ինչ բարեբաղ՝ ու բարեբաղ տեղեր կային որ հիմայ անապատ ու անապատութիւն դարձեր են: Հարստութեան էն առաջին ու հօր պատճառը՝ ստացուածոց ապահովութիւնն է:

Թէպէտ չենք կրնար յուսալ, որ ամէն ժիր ու աշխատասէր մարդ՝ անպատճառ հարուստ կրնայ ըլլալ. բայց փորձով տեսնուած է, որ շատ աղքատ մարդիկ, աշխատութեամբ ու կանուխաւոր վարքով մը միլիոններու տէր եղած են: Թէպէտ գիտենք ամէն մարդ այս բաղդը չի կրնար ունենալ, բայց գոնէ իր վիճակը օր օրի ազգայնական յոյժ ու յուսալով իրաւունքը կրնայ ունենալ:

Պիտի շարունակուի: Ն. Մ. ՉՕՐԱՅԵԱՆ

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԽՈՐՀԱՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ

ՊԼՈՒՏԱՐԳԵԱՅ

Ի.

Ինքզինքը միշտ հոգացող, անխոնջ լինելու եւ անհոգութիւնը կ'ուզէ: Որովհետեւ բարեկամութիւնը ճնշը

մէն ի պաշտօնէ հրատարակուած յայտարարութիւն: «Ռատէճքի կոմսը 19 ին բանակին շարժական զօրքը Բալիա մէկ հատիկ յարմար կ'ետ մը ունի, այն կ'ետին վրայ կ'եղանեց և 20 ին Բիսէն գետը ու Կառլսբըն կոչուած ջուրը անցաւ երեք գունդ զօրքով:

«Սինթոն որ այս երկու գետը տեղէն անցաւ նէ ու թմբ ժամ. քէնց: Թէպէտ թշնամիին զօրքը Բիսէն երկու կողմը բռնեց էին բայց խիստ տրկաւրութեամբ: Եւ համար երկար ժամանակ դէմ չի կրնալ դնելով Լազարիայի զօրքը, ասոնք նոյն իրիկունը 25 օրով ու Կառլսբըն կատարներէն մինչեւ Կառլսբըն ճամբուն վրայ առաջ գացին:

«21 ին ամբողջ բանակը Սինթոնային մօտեցաւ: Զօրքը մէկ մասը Կառլսբըն մօտ, մէկալ մասն ալ Վիլհելմի ճամբուն վրայ բանակեցաւ: Բիսէն բանակը հասաւ այն երեք գետին առջեւը որ թշնամին՝ Տիւրանտո և Պէս երկու բաժին զօրքով պաշտպանէր էր. այս զօրքը 30 հազարի մօտ էր և Նիւսիլայի դուքսին հրամանատարութեան ներքին էր:

«Բանակին մէկ մասը Զեմելազօր զօրքը հրամանատար Վրաթիլով կոմսը կը կառավարէր, մէկ մասն ալ Վրաթիլով զօրապետը, այս երկու կողմէն ներքին անանկ քաջութեամբ յարձակեցան խալապուցի վրայ որ քանի մը ժամու մէջ ցիրուցան ըրին զանոնք և Պորկո, Սան Սերո, կամ Պորկո և վերջապէս Սթըրա ձեռքերին անցուցին:

«Երկու հազար հինգ հարիւր զօրք գերի բռնեցին որոնց մէջը կային վեց ստորին կարգէ զօրապետ և հինգ ալ բարձրագոյն կարգէ: Եւ այնպէս թշնամիին ստիպել հրապարակեց որ այս գերիներուն հետ մէկ տեղ ձեռքերին անցուցին:

«Բանի մը երեւելի զօրապետներ ալ մեզմէ ըստանուեցան որոնց մէջ են Բալիչ և Վարինէլի հրամանատարները և մէկ քանի ալ վերաւորուեցան: Եւ կորուստը բանակին երկրորդ մասին է, առաջին մասէն որչափ կորուստ կայ՝ դեռ յայտնի չէ: Կայսերական զօրքը դէպ ի Կառլսբըն կը շարունակէ իւր ճամբան: Թիւիս 25 Մարտ 1849:

Բ. ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Կառլսբըն մօտ կայսերական զօրքը ըրած յաղթութեանը ի պաշտօնէ հրատարակուած յայտարարութիւնը:

«1849 Մարտ 23 կայսերական բանակին ու Բիսէն մօնթէի բանակին մէջ տեղը արեւնաշաղախ պատերազմը եղաւ: Բիսէն մօնթէի բանակը ամէն կողմէն պատերազմեցաւ և վերջապէս երեսը դարձուց դէպ ի Կառլսբըն:

«Կարողութեամբ իւր հրաժարականը տուաւ և յանձնեց թագաւորութիւնը իւր օրդոյնն որ Սալոյայի դուքսն է:

«Մարտի 24 ին առտուան ժամը 2 ին Կարլսբըն Լեւալիչի կողմէն Բառոնիո նախարարը և Բառլոմէ զօրապետը եկաւ բանակեալը որ Վերալոմէ և Երազեցին որ զինադադարում ըլլայ և այս վարկէնիս այս բանին վրայով պէտք եղած դաշինքները կը գործին: Թիւիս 27 Մարտ 1749:

«Ռատէճքին Բիսէն մօնթէ մտնալուն պէս յայտարարութիւն մըն է հրատարակել որով խալապուցի հասկըցուցեր է որ Լազարիայի միայն խալապուցի

լալուցմէ նորէն տեղ առնել չէ, հապա իրենց տեղը պահանջել:

Կարողութեամբ իւր ուժը պէտք էր որ առաջ աղէկ չափեր, ըսեք է Ռատէճքին, մեր ուժին հետ ու անկէ ետեւ մեզի հետ պատերազմի ելլար որ ունայն տեղը ձեր արիւնը չի թափեր: Եւ զայնով լեւալիչը և Բիսէն մօնթէիցիք որ նմանեցնել իրենց վրաս մը չիտայէն ի զատ իրենց կեանքն ալ, ստացուածքէն ալ պիտի պաշտպանեն: Եւ զօրքը է որ Լազարիայի դէմ ունեցած ատելութիւնին հանդէս պատերազմ, խառնարար մարդոց խօսքերուն ականջ չի դնեն, և այլ ասոնց նման խօսքերով զարդարուած յայտարարութեամբ մը խալապուցի երած սիրտը միայն արեւ ուզեր է:

«Ի աթուր զօրապետին սպանմանը կամակից եղող երեք հոգի ալ մահու դատապարտուելով ըստ պանտուեր են Վիլհելմի մէջ մարտի 20 ին:

«Օսթրալիոյ իրիկուն օրագիրը այս լուրն ալ կուտայ որ Բիսէն հռչակաւոր ամրոցն ալ նէմ յենքերը առեր են քանի մը ժամ զանի սաստիկ գընդակոծելէն ետեւ:

ՍԱՐԱՅՈՒՆ: Լեւալիչի քաղաքին մէջ մօտերս ինչ մը արիւն թափուեց է, գործաւորները իրենց տանը դռներուն վրայ հասարակապետութեան դռներ են. և սարսփնայի զօրքը այս դռներուն առջեւը սուրերին բաց կայնելով ու դը որ դուրս կ'ըլլայ նէ կը վերաւորեն, այս պատճառաւ քաղաքը ոտք ելլալու վրայ եղեր է, և մինչեւ որ զօրքը անկէ դուրս չէ ելեր նէ՝ չէ հանգարտեր:

ԻՏԱԼԻԱ: Կարողութեամբ Եւրոպայի բոլոր տերութիւններուն երկար շրջաբերական յայտարարելով մը հրատարակել է, որով գանգատ կ'ընէ նախ Կառլսբընի որ իւր հրատարակաւորութեան առջի օրերը տկար աղագայ մանաւանդ խալապուցի օգնութիւն խոստացաւ, անանկով խալապուցիները ոտք հանեց, այսչափ արիւն թափելու պատճառ եղաւ, ետքը օգնութիւնը կերպիւ մը միջնորդութեան փոխեց, այն ալ այնչափ օր առուր ձգեց որ զինադադարումէն աւագրիայիք առիթ գտնալով՝ արեւմտ համարձակ Իտալիայի երկիրները մտան: Մերան հաշտ թշնամին կ'ըսէ Լալիչը 1815 ի դաշնագրութիւնը կը յիշեցունէ միշտ ամենուն, բնաւ ինք միայն չի բերեր որ այս դաշնագրութեանը դէմ առաջ ինք մեղանցէ Բառլոմէի հրատարակաւորութիւնը իւր ներքեւը առնելով: Վերջապէս կ'ըսէ Կարողութեամբ որ գաղղիայիք և անգղիայիք օգնութիւն չընեն ալ նէ Իտալիայի, խալապուցիք թէպէտ և տկար, բայց իրենց եռանդուն հայրենաւորութեանը վստահանալով պատերազմէն ետ չի պիտի մնան:

Եւ յայտարարութիւն օգնու մը չըրաւ, մասն զի, Մարտիայի վերջին շոգեհաւով իւր փախուստը հաստատուեցաւ: Եւ չիտայ փախուցի փախեր է, ետքն ալ անկէ դէպ ի Բիսէն քաղաքի տերութիւնը մեկնեց է:

Ոմանք կենցաղագէտ մարդիկ կ'ըսեն որ Կարողութեամբ իւր փախուստը առաւել պիտի քաջալեւրէ ու զօրացնէ բոլոր Իտալիայ. որովհետեւ այս Թերակիլիին շատ տեղերը անոր վրայ կասկած ունենին թէ Լազարիայի հետ գաղղիայի միաբանութիւն ունենալով իւր անձնական շահուն համար կրկին իրենց հայրենիքը թշնամիներուն դառն լուծին պիտի ընէր. անոր համար շատերը պատերազմի չէին ուզեր և պատերազմողներն ալ թոյլ կը շարժէ:

չէ, այլ պատրուակեալ (Թաքիտ) անկեղծութիւն մըն է որ կը խոտորէ բայց չաղդէր:

Թ.

Որովհետեւ շոգեղործը ինքզինքը ծպտելով (Թէպէտ) մեզ կը խաբէ ու ինչ ըլլալը մենք կը ծածկէ, ուստի աւոր ինչ ըլլալը ճանչնալու ու անիկայ իր գիմակներէն մերկացունելու համար, պէտք է որ մենք ալ (ստեպ ստեպ) բերանին փոխենք: Բնաւորութեամբ անհաստատ, ինչ տեսակ կեանք պիտի վարէ՝ ինքը չի ընտրեր անձամբ, ինք ուրիշ կենցաղ կերպին ու եղանակին կրնանցնէ երեւնալ. ինքնիրեն մարդ չէ, ինք միտակ անձ մը չէ. ամէն ձեւ կ'առնէ, ամէն ներքի կը մտնայ ու աւմէն կերպարանքի կը փոխուի: Եւ ինչպէս վաղուկ ջրի կը նմանի որ իր խողովակին (օրուս) ձեւը կ'առնէ:

Եւ Լեւալիչի թէ, առաջ մեկուն գէշ ընէր ինքնէ ետքը ազգի բոնիք, ազգի բոնիքն է գէշը անք, որ նայիք շոգեղործն ալ մեր հետ իր կարգը կը փոխէ այն մարդուն վրայը:

ին :
Այս օրագիրը կ'ըստ որ' Խաղաղության ամեն կողմէն փոխանակ տրամադրեալն ուրախութեան ձայներ կը լսուի Սառաւորայի թագաւորին փախուստին վրայ :

ՍՏԻԿԻՒԱ : Սիկիւիացիք Անգղիայի միջնորդութիւնը չընդունելով պատերազմը նորոգել կ'ուզէ : Տերութեանը այս որոշումը երբոր ժողովուրդը լսեց նէ իսկոյն ուրախութեան նշան մըն է դէմքերնուն վրայ երեւեցաւ : Իբրեւ պատգամաւորները եկեղեցականները աղքատին սրահապան դռքը վերջապէս բոլոր ժողովուրդը մէկ մտքի վրայ են : Պարբերակ, պարբերակ սոսաւորեն ձայնը քաղաքին մէկ ծայրէն մէկալ ծայրը կ'որոտացունէ :

Հիմայ սիկիւիացիք առաջինէն աւելի զօրաւոր են, որովհետեւ ժամանակէ մը ի վեր է որ երկիրներին ամրացուցին և շատ ալ կամաւոր դօրք գըրուեցաւ, որոնք ամէն օր մէկ երկու ժամ զինուորաւ կան կրթութիւն ընելով կանոնաւոր պատերազմելու յաջողութիւն արդէն ստացած են :

ՆԱԲՕԼԻ : Փերոնիանտոն սիկիւիացեաց դէմ բաւական զօրք հանելու ժամանակ չունի, որովհետեւ Այրուձինները իրեն դէմ ապստամբելով իւր ներքին կառավարութեանը համար ալ պէտք է որ զօրք ունենայ իւր քովը :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Սիացեալ նահանգներէն Նիւեօրքէն առնուած լուրերը մինչեւ վերջին 15 էն են : Ուաշինկթընի ժողովքին մէջ նշանաւոր բան մը չէ եղեր, միայն թուղթ մը ներկայացուցեր են որով Սիացեալ նահանգաց կառավարութեանը իշխանութիւն կուտան որ Անգլիական Օրէկոնի մէջ 49 աստիճանի լայնութեան հարաւային կողմը եղած բոլոր տեղւոյնքը Հիւսիսային ընկերութեանէն գնաց առնեն :

Սիացեալ նահանգաց մէջ առեւտրական վիճաւը խիստ լաւ է :

Մեքսիքայի վրայէն Քալիֆօրնիայէն եկած լուրերը նոր գիւտերուն ստուգութիւնը կը հաստատեն : Այս գիւտերուն պատճառաւ այն կողմը շատ դաղթականներ կ'երթան : Բայց այն տեղի քարոյական վիճակը խիստ թշուառ կը նկարագրեն : Ժողովուրդը առանց դատաւորի մնացած ըլլալուն արդէն սկսեր է ինքնիւրէն դատատան կարելու, և մինչեւ որ խոստացուած կարգադրութեան օրէնքը ելլայ նէ, առժամանակեայ կառավարութիւն մը հաստատելու ետեւէ են :

Սիացեալ նահանգաց և բոլոր Ամերիկայի մէջ գաղթական գաղութները օր աւուր կ'ելլեն : Մեքսիքաներէն ալ որ իրենց կորսնցուցած դանձին գիւղը ուշ ձանձան, շատերը Քալիֆօրնիա կ'երթան : Բոժոտոր Ղօնսը իւր նաւատորմով նաւերովը շատ մեքսիքաններ Քալիֆօրնիա կը տան : Սոնթերկէն ինք ալ իւր օկիօ անուն նաւովը ձանապարհորդներ տարաւ :

Ամերիկայի նաւատորմովը զօրապետներէն մէկը Սան Ֆրանչիսկոյէն դէկտեմբեր 28 ին կը գրէ :

« Վերջին նամակէս ետքը տեղւոյս վիճակին գէշութիւնը չի կորեցաւ : Հոս ոչ քաղաքական կառավարութիւն կայ և ոչ զինուորական : Քաղաքը աւաղակներով լեցուեր է, և ամէն կերպ մեղքը կը գործեն : Վէն օր, կրնամ ըսել ամէն ժամ մարդասպանութիւնը և գողութիւնը անպակաս է : Վերջին վեց շաբթուան մէջ 15000 հոգիէ բաղկացեալ ձերմակ ժողովուրդի մը մէջ միայն իմ գիւղը ցածս քսան մարդասպանութիւն եղաւ : Իսրայելացի դաբար, ժողովուրդը վերջապէս ինքզինքը ազատելու կը մտնուի : Հինգ վեց օր կայ որ երեք մարդասպան գաղտնաբերուեցան և կախուեցան ըստ օրինի լինէն : Հատ հարկաւոր է որ մեր Ուաշինկթընի օրէնքները Քալիֆօրնիայի ժողովուրդին խեղճ վիճակին վրայ մոմընան : Հոս առժամանակեայ կառավարութիւն մը հաստատելու ետեւէ են : Ի վերայ այս ամենայնի թէ որ ժողովքը մեզի տեղաւան կարգադրութիւն մը տալու ըլլայ նէ հիմապահան հոս հաստատելու հասարակական կարգադրութիւն տեղը կը բռնէ, այս հասարակական կարգադրութիւն ըսածս ամբողջն առաջ չի պիտի կրնայ ու ժողովքը տեսնաւ : Իբր նշան բարօրութեան մօտենալուն ձեռք կը ծառայանան որ Սիացեալ նահանգաց մարտի և նաւարկութեան օրէնքները հոս ձանձուեցան և գալ տարի ասոնցմէ 450000 ասլըր, կարելի է դեռ աւելի եկամուտ պիտի ըլլայ : Այս եկամուտին գէթ հինգ մասին չորսը Սան Ֆրանչիսկոյէն պիտի ելլայ : Հասարակութիւնը որ իւր ստակին համար ոչ կառավարութիւն ունի և ոչ վերակայութիւն, ասանկ տուրքեր վճարելու գանգատ կ'ընէ և իրաւունք ալ ունի :
« Սպասեմք ինչ 28 ին գրած նամակովը մեր ոս-

կիի հանքերուն պատմութիւնը ձեզի ըրի : գրածներուն բոլորն ալ ստացելու : Տարակոյս չկայ որ այս եղանակիս մէջ 4 միլիոն տոլարի բան եղաւ : Դուրս ելածին երեք մասին երկուքը օտար երկիրներ գնաց » :

ԱՅԳԱՅԻՆ

ԶՈՒԳԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ

ԵՒ

ՄԱՆՈՒՄ ԶԱՆԳԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԶԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆՑ

Քաղ տնտեսականը և հանձարեղ քաղաքագէտը շատ փորձեր և սխալներէ ետեւ հաստատեր են որ աղբի մը օր ըստ օրէ հարստանալուն և զօրանալուն գլխաւոր միջոցները երեք են. այսինքն՝ Նրկարգործութիւն, Վաճառականութիւն և Արուեստը : Ուստի մէկ երկիր մը կամ մէկ աղբ մը հարստացունելու և զօրացունելու համար այս երեք տեսակ ճարտարութիւնները ծաղկեցունելու և կատարելագործելու է. բայց ինչ կարգով զաւորել յառաջ տանելին, և իրարու հետ ինչ կերպ կապակցութիւններ ունենալին, և մանաւանդ Օւմանեան տերութեան ընդարձակ և բարեբեր երկիրներուն մէջ զանազան ծաղկեցունելին, և անոնցմէ որինքն աւելի ապաւինելին, ահա մերին քննութեան նիւթըր : Նախ պիտի ջանամք հաստատել « թէ ան աղբը որ իւր գոնաւած տեղւոյն պարագայներուն յարմարեցունելով, այս երեք տեսակ ճարտարութիւնները միանգամայն կը ծաղկեցունէ և գլխաւորաբար երկրագործութիւնը հիմն կ'ընէ միւս երկու ճարտարութեանց, ի հարկէ անօրինակ հարուստ և զօրաւոր կ'ըլլայ, և իւր փառքը և իշխանութիւնը անթաւամ և յարատեւ կը մնան :

« Նրկարգործութիւնը իսկայն տերութեանց գրեթէ ամէն ալ մեքենական և ձեռնարուեստական ճարտարութիւնները ծաղկեցունելու համար նախ երկրագործութեան յառաջագիմութեանը ջանալու են, որոյ հետեւութիւններն են միւս ճարտարութիւնները, և մանաւորաբար Օւմանեան տերութիւնը անանկ բնական և քաղաքական պարագայներուն մէջ կը գտնուի որ ամէն աղբէն աւելի կարող է միանգամայն այս երեք ճարտարութիւնները ծաղկեցունելու, բայց նախ երկրագործութեան սկսելով » : Վերջինեալ կարծիքին անփոփոխ փաստելով հաստատելու և ընելը առաջարկութիւններն իս արդարացունելու համար կը պարտաւորիմքաւ մը նախաձեռնութիւններ տալու երկրագործութեան վաճառականութեան և արուեստից վրայ :

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԵԱՆ ԶԱՐՈՒՄԸ

Մարդս երեք գլխաւոր պիտոյք ունի, որոնց աւանդալ հողին միջոցով կրնայ շարել. առաջինը՝ կերակուրը կամ սնունդն է, երկրորդը՝ հագուստն է, երրորդը՝ բնակարանն է :

Այս երեք պիտոյքն ալ մատակարարող երկրագործութիւնն է, զանոնք գործածելու աստիճան հասցունող արուեստներն են, և փնտրող, գտնող և մեր ձեռքը հասցունող կամ մեզի ծախող վաճառականութիւնն է. որովհետեւ մեր գլխաւոր պիտոյքը մատակարարել երկրագործութեամբ կ'ըլլայ, կամ թէ մարդուս առաջին պիտոյքը սնունդն է, և աս ալ շարելու համար առաջին միջնորդին հողը կամ երկիրն է, ուստի հողագործութիւնը մարդուս առաջին արհեստը և գիտութիւնը եղաւ : Արդարեւ՝ մարդիկ բնական գաւառներուն մէջ բնականաբար բուսած տունկերով կամ ստուգներով միայն կը կերակուրէին, մինչեւ որ հող գործածելը ձանձուեցաւ, գտնուած կանանչեղէնները կամ խտեղէնները ի կերակուր ստարատելու համար. ուստի մեր նախնիք՝ նախ և առաջ ստղատու ծառերը և յետոյ խտեղէնները հողալու, մշակելու պատաղեցան, և այսու աղաքաւ կրնանք ըսել թէ պարբերականութիւնը ամէն արուեստներէն առաջ ըլլալէն ի շատ, երկրագործութեան անգամ առաջին կէտը կամ վիճակը եղաւ :

Բայց մարդս բնականէն ոչ միայն խոտակեր ըստեղծուեր է, այլ և մսակեր և հագուստի ալ կաւոր ըլլալով տեսակ տեսակ կենդանիներ ալ պահելու սկսեց, որոնց ոմանք միս և կաթ կուտային սընունդ ըլլալու համար, ոմանք բուրդերնին և մորթիներն զգեստ և կոշիկ շինելու համար. և շատերն ալ կ'աշխատէին մարդուս չի կրցած կամ գրեթէ արուեստամբ ընելը գործերը կատարելու և իրեն օգնելու համար. ուստի մարդիկ այս կենդա-

նիները պահելու և շտապունելու համար սկսեցին արօպիւր ունենալ կամ շինել, ուսկից յառաջ եկաւ արօպիւր կամ հովնապան ըսուած երկրագործութիւնը. երբոր մարդս ցորենեղէններով կերակուրէի ըսկըսեց, հողը հերկելն ալ շատ չի քեց հարուսեցաւ. վասն զի այս քոյսերուն սերմունքը ցանելէն առաջ մարդս հարկադրեցաւ հողը խառշտելու, նախապարատելու, որպէս զի պարսպը ցանած և այսպէս սերմունքը կորսնցուցած չըլլայ կոշտ կամ կանանչեղէններով ծածկուած հողի վրայ իրեն պիտանի սերմունքը սփռելով, քիչ մը ատենուան փոքր ձր՝ և Աստուծոյ պարգեւած հանձարը բաւական եղան առաջ հերկել և յետոյ ցանելը անոր սորիւցցունելու, ահա երկրագործութեան ծաղկման համառօտ պատմութիւնը, կրնանք ըսել թէ մեր նախնեաց երկրագործութեանը մէջ էն երեւելի, օգտաւոր և վերջին գիւտն ալ հողը հերկելը եղաւ, վասն զի այս գիւտէն ծնաւ մասնաւոր արքեր և կաւոսածքներ ունենալու ոգին :

Պիպի շարունակութիւն :
Գ. ԱՂԱԹՕՐ

— Հանգուցեալ գերապատիւ Փիշիկեան Սիւրբալ ամիրային մահը թաղման հանգիստը և վարքը համառօտիւ պատմող և նախնեաց թաղման հրատարակուած յօդուածին մէջ այն անձին ուրիշ երեւելի գործերուն կարգը լուսաւորելու գրքին յիշատակութիւնը չըլլալուն գլխաւոր պատճառն այն է որ այն գրքին համար պէտք եղածը 33=138 թուով նիս արդէն գրած էինք, մանաւանդ որ յիշեալ յօդուածին ամբողջութիւնը հաւատարմութեամբ տեղը պահելու համար ինչպէս մեզի խաւրուած էր նէ՝ անանկ հրատարակելու յարմար տեսանք :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆ

ՆՈՐԱՏԻՊ ԳԻՐԻՔԵՐ

ԲԵՐԻՍՏՈՒՆ ԳՐԱՐՈՒՅԸ ԶԱՐԱՐՈՒՄ ԳՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այս գիրքի գիրքը որ մեր սուրբ Փիշիկեան Յիսուսի հըրաւել ծնունդէն մինչեւ իր Խառնոր յարմարութիւնը կը պարզուի, ինչպէս հարկաւոր է քաղաքական պայման, ինչ ինչ նիւթին պարագայներուն և ինչ լեզուին համար, որ ալ խորհրդաւ ըլլալուն պայման հասարակ կարգաւ արդիւն յարմար պիշիկեան գիրքին մը ինչպէս ըլլալու հետեւին կ'սկսեն ան միջապէս ինքնին պարզ :

Վերջին Սիւրբալ գրաւաճառ Պ. Յարմար Սիւրբալեանի սեկեալը ինչ վաճառք, գին 3 շաբաթ :

Նամակաւ յիշեալ պարբերի մը ինչ վաճառք. ՆԱՐԱՐՈՒՄ ԱՅԳԱՅԻՆ ԶԱՐԱՐՈՒՄ ԶԱՆԳԱՆՈՒԹԻՒՆ անոսմբ քեպրալը, գին 3 1/2 շաբաթ :

Թիւ 31=136 օրագրերնուս մը խաղաղական խաղերուն օգտակարութեանը վրայ խօսելով ծանոցելիք նախ լինի պօս լինին մէջ աղբային տեսարան անուն լինաբոյն յառաջադիմութեանը համար քանի մը յարգի անյան ամեն կերպիւնը կատարելը : Այս ալ իմացունելիք որ նոյն անյան նպատակաւ օր ըստ օրէ առաջ ելլալով միայն ութի և ճարտարութեան վերաբերեալ խաղերը խաղաղական զարմալ խաղերու փոխուեցան և արդէն մի քանի անգամ կատարեալ բարեկարգութեամբ խաղաղեցան : Հիշեալ նպատակաւ աղաներէն մէկը Սիւրբալ գաղութային երեւելի հիշմանի ակամայ բժիշկ խաղը հայերէն գրով պահելիւն խաղաղական և քաղաքական որ մօտերն նոյն աղբային տեսարանին մէջ պիտի խաղաղուի, և խաղաղաւ օրը առաջընէ հասարակայ իմաց պիտի արուի : Այս խաղաղականութեանը որուն գինը 60 փաւայ է, Սիւրբալ շաղընի գրաւաճառ Սարգսեան Պ. Յարմարինի գրախաղըն ինչ գինն է :

Խաղաղար Եւելի մահաւել, թո՛ւս օտաւը ինքնաւ խաղը լինելի՞ք մահաւել Պաբիլիէն 7000 խաղաղական և լինի պարբերը ծախսէ. մէջը երկու հոր և մի քանի խաղաղական ի զարգեալի միայն մի քանի ինքնի մըն ալլայ. ու ոչ որ ծախսու անելի՞ք այս պէտքն : Սիւրբալ խաղաղական մահաւել Վարապետ լող ելլայ գինն :

Ի ԴԻՄԱՅ ԱՅԳԻՆ

ՎԵՐԱՏԵՍՈՒՅ

Սիւրբալ Աղալի :

Ի Պիպի նոր խան :

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ԵՈՎ ԶԱՆԳԱՆՈՒ ՄԻՒՀԵՆՏԻՍԵՆ